

RAPPORTAGE NEDERLANDS ACTIVITEITENPROGRAMMA MODERNE VREEMDE TALEN

1. Aanleiding

Bij brief van 10 november 2005, kenmerk VO/OK/2005/47742, ontving de Kamer het Nederlands activiteitenprogramma moderne vreemde talen. Dit programma bestreek met name de jaren 2004-2006. Hierin werd toegezegd over de resultaten van de in gang gezette acties in 2007 verslag uit te brengen. De bevindingen in het schooljaar 2006-2007 wilde ik graag meenemen. Sommige deelrapportages kwamen pas in de loop van 2008 beschikbaar. Daarom verschijnt deze rapportage eerst nu. Relevante informatie van recenter datum is opgenomen.

Het Nederlands activiteitenprogramma vormde mede een reactie op een Europees verzoek aan de lidstaten om in navolging van de Commissie een eigen actieplan uit te brengen. In 2006 is door invulling van een enquête aan Brussel verslag uitgebracht. De Commissie verwerkte de bijdragen van de lidstaten in haar (beknopte) Verslag over de tenuitvoerlegging van het actieplan "Het leren van talen en de taalverscheidenheid bevorderen".¹

2. Opzet van de rapportage

In het Nederlands activiteitenprogramma worden na een viertal inleidende paragrafen in paragraaf 5 de prioriteiten en in paragraaf 6 de overige activiteiten beschreven. Dit verslag volgt de onderverdeling van die paragrafen.

In een bijlage bij deze rapportage wordt geactualiseerde informatie verstrekt over kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkelingen op het terrein van het vreemdetalenonderwijs.

3. Belangrijkste resultaten

Vat ik de hierna volgende verslagen samen, dan zijn de belangrijkste resultaten:

- Het Europees Referentiekader voor talen (ERK) vindt steeds meer ingang en kan zo op termijn worden benut voor het vastleggen en, zo nodig, verhogen van de te bereiken niveaus (zie vooral onder 4a).²
- Docenten zijn de afgelopen jaren gestimuleerd andere accenten te leggen en nieuwe wegen te bewandelen ter verhoging van het rendement van hun onderwijs. De eerste resultaten hiervan zijn zichtbaar (zie vooral onder 4b, 4c en 5a).
- Er is in samenwerking met de beroepsgroep flink geïnvesteerd in de professionalisering van lerarenopleiders en docenten, eerste stappen op weg naar een levendige 'community of practice' (zie vooral onder 4d).

---

¹ Verslag over de tenuitvoerlegging van het actieplan "Het leren van talen en de taalverscheidenheid bevorderen" (COM(2007) 554 definitief/2). Te vinden onder http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/com554_nl.pdf.

² Het Europees Referentiekader kent (in simpele ouderwetse termen) de volgende niveaus:

A1 = laag basisniveau, A2 = hoog basisniveau,

B1 = laag middenniveau, B2 = hoog middenniveau,

C1 = laag gevorderd niveau, C2 = hoog gevorderd niveau.

Voor uitgebreide informatie zie de publicatie Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen. Vertaling onder auspiciën van de Nederlandse Taalunie, Den Haag, 2008. Vindplaats: <http://taalunieversum.org/onderwijs/publicaties>.

4. Prioriteiten

4a Benutten Europese instrumenten

Europees Referentiekader

Koppeling aan examenprogramma's en examens voortgezet onderwijs

In 2006 is verslag gedaan van een door Cito uitgevoerd koppelingsonderzoek van de centrale examens leesvaardigheid in de moderne vreemde talen Duits, Engels en Frans aan het Europees Referentiekader.³ In 2007 is verslag gedaan van een vergelijkbaar koppelingsonderzoek voor de talen Arabisch, Russisch, Spaans en Turks.⁴ De belangrijkste conclusies zijn dat de opgaven van de examens leesvaardigheid in hoge mate de doelstellingen van het ERK reflecteren. Ook toont de gehanteerde standaardisering aan dat van vmbo-bb oplopend tot vwo de centrale examens leesvaardigheid voor het overgrote deel kunnen worden gekoppeld aan oplopende ERK-niveaus.

De resultaten van de koppelingsonderzoeken zijn verwerkt in de geglobaliseerde examenprogramma's voor de moderne vreemde talen voor het vmbo en havo/vwo. In de door CEVO vervaardigde syllabi voor de centrale examens (leesvaardigheid) en de door SLO vervaardigde handreikingen voor de schoolexamens (schrijf-, luister- en gespreksvaardigheid) zijn per onderwijstype directe verwijzingen opgenomen naar de niveaus van het ERK (het gaat hier om streefniveaus). Zowel syllabi als handreikingen bevatten concrete voorbeelden van ERK-gerelateerde opgaven.

Op grond van de uitkomsten van de koppelingsonderzoeken worden ook de constructieopdrachten voor de centrale examens leesvaardigheid moderne vreemde talen aangepast.

Aanvullend kan worden gemeld dat een veldaanvraag bij SLO gericht op koppeling van de kerndoelen onderbouw vo (Duits, Engels en Frans) aan het ERK heeft geresulteerd in een handreiking en een verzameling praktische voorbeelden. Ook de kerndoelen Engels van het po zijn geconcretiseerd en naast het ERK gelegd.⁵

Empirische validatie van resultaten koppelingsonderzoeken in internationaal verband

Door Cito is een vervolgonderzoek uitgevoerd, waarin de resultaten van het eerdere onderzoek voor de examens Frans, Duits en Engels internationaal werden gevalideerd. Dat gebeurde door het koppelen van delen van de Nederlandse centrale examens Duits en Frans aan de examens van het Goethe Instituut en van het Franse Centre international d'études pédagogiques (CIEP).

Uit het onderzoek⁶ blijkt dat in Europa de koppeling van items aan het ERK nog niet op een gestandaardiseerde wijze plaatsvindt, waardoor er verschillen van opinie kunnen ontstaan over het niveau van opgaven. De opgaven van CIEP op de niveaus A2 en B1 blijken voor Nederlandse leerlingen moeilijker te zijn dan de A2- en B1-opgaven uit de Nederlandse examens Frans. Voor Duits lijkt het verschil in moeilijkheidsgraad tussen de Nederlandse examenopgaven Duits en de Goethe-items niet zo

---

³ Noijons, J. en H. Kuiper: De koppeling van de centrale examens leesvaardigheid moderne vreemde talen aan het Europees Referentiekader. Cito, Arnhem, 2006.

⁴ Noijons, J., H. Kuiper en E. Reichard: De koppeling van de centrale examens leesvaardigheid Arabisch, Russisch, Spaans en Turks aan het Europees Referentiekader. Cito, Arnhem, 2007.

⁵ De uitwerking is te vinden op <http://tule.slo.nl>.

⁶ Noijons, J., E. Reichard en T. Bechger: Eindrapportage Vervolgwerkzaamheden Koppelingsonderzoek 2007 – Empirische validatie van resultaten van koppelingsonderzoeken in internationaal verband. Cito, Arnhem, 2008.

groot. Helaas toonde Cambridge ESOL⁷ geen belangstelling voor dit onderzoek, zodat niet kon worden aangetoond of de ervaring van docenten Engels dat de toetsen van deze instelling relatief gemakkelijk zijn, juist is. De verwachting is dat het komende Europese onderzoek naar taalcompetenties met behulp van de European Indicator of Language Competence (EILC) externe validatie van het niveau van leerlingprestaties zal vergemakkelijken.⁸

Ontwikkelingen in bve-velde

In 2005 kwam de eerste set van nieuwe kwalificatieprofielen voor het mbo gereed, waarin taalcompetentieprofielen, gekoppeld aan het ERK, zijn opgenomen. CINOP heeft hier in 2006 al onderzoek naar uitgevoerd.⁹ In opdracht van het ministerie van OCW heeft het Coördinatiepunt Kwalificaties MBO in 2008 een kort onderzoek uitgevoerd naar de verdeling van moderne vreemde talen in de kwalificatiedossiers (en daarbinnen uitstroomdifferentiaties) op de verschillende mbo-niveaus (1 tot en met 4) en het aantal deelnemers dat in de opleiding te maken krijgt met een of meerdere moderne vreemde talen. Het gaat daarbij om taalbeheersing die noodzakelijk is voor het beroep. Voor de uitkomsten verwijs ik naar de bijlage bij deze rapportage.

Ontwikkelingen in het hoger onderwijs

Als gevolg van de invoering van de bachelor-masterstructuur, in 2001, werden bij de universitaire taalopleidingen de minimale eindniveaus voor taalvaardigheid aan het eind van de bachelor geformuleerd volgens het ERK¹⁰. Deze richtlijnen zijn inmiddels bij de meeste opleidingen geïmplementeerd. Verder werken alle universitaire talencentra met het ERK. Ook bij hogescholen, zowel bij de lerarenopleidingen moderne vreemde talen als bij de economische opleidingen waar talen worden aangeboden, wordt het ERK breed ingezet.

Plan voor een geïntegreerde aanpak van het ERK voor moderne vreemde talen (Masterplan ERK)

De afgelopen jaren ontving het ministerie van meerdere zijden signalen dat de prestaties bij het vreemdetalenonderwijs zorgen baarden. Ook in de pers klonken die geluiden door. Feit is dat de percentages onvoldoendes bij de centrale examens al jaren het hoogst zijn bij de moderne vreemde talen (leesvaardigheid), zo meldde de CEVO. Cito deed onderzoek naar het niveau van de luistervaardigheid (schoolexamens) en concludeerde voorzichtig (de data zijn niet perfect) dat er aanwijzingen zijn dat de niveaus bij Frans en Duits lijken te dalen.¹¹

---

⁷ Leerlingen van het tweetalig onderwijs Engels-Nederlands en leerlingen van scholen met versterkt talenonderwijs Engels nemen vaak aanvullend aan deze examens van de Universiteit van Cambridge deel om hun extra vaardigheden in de Engelse taal te staven.

⁸ Mededeling van de Commissie "Kader voor het Europese onderzoek over taalvaardigheden"(COM(2007)184 definitief). Voor meer informatie zie: <http://europa.eu/scadplus/leg/nl/cha/c11105.htm>.

Een consortium waarvan Cito deel uitmaakt, gaat dit onderzoek uitvoeren. Hierbij vindt expliciete koppeling aan het ERK plaats. De eerste afname staat gepland voor 2010.

⁹ Driessen, M. en P. Edelenbos: Talen Tellen: taalcompetentieprofielen in de nieuwe kwalificatiestructuur. CINOP, 's-Hertogenbosch, 2006. Zie voor enkele uitkomsten de bijlage bij deze rapportage.

¹⁰ Edelenbos, P. en J.H.A.L. de Jong (redactie): Vreemdetalenonderwijs in Nederland, een situatieschets, blz. 31. NaB-MVT, Enschede, 2004.

¹¹ Zie Til, A. van: Het niveau van de luistervaardigheid in de moderne vreemde talen door de jaren heen. In Levende Talen Magazine, jaargang 94/3, april 2007.

Overigens verzocht OCW de SLO gedetailleerder onderzoek te doen naar mogelijke oorzaken voor niveaudaling bij Frans en Duits. Dit vakk dossier verschijnt eind 2008.

Bovengenoemde signalen waren voor mij aanleiding de CEVO te vragen deze problematiek verder te bezien en zo nodig nadere stappen voor te stellen. Onder regie van het Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen (NaB-MVT) werd eerst met betrokkenen bekeken of duidelijke oorzaken waren aan te wijzen. Toen dit niet het geval bleek te zijn, werd het wijs geacht de zaak van de andere kant te benaderen en de eindniveaus met behulp van het ERK zodanig te concretiseren dat die als vaste standaarden kunnen gaan dienen. Daarvoor moet, hoewel kan worden voortgebouwd op eerdere activiteiten¹², nog wel het nodige worden ondernomen. Onlangs kwamen NaB-MVT, CEVO en Levende Talen hiertoe met een 'Plan voor een geïntegreerde aanpak van het ERK voor moderne vreemde talen'¹³, kortweg ook wel 'Masterplan ERK' genoemd. De hoofdlijnen van dit driejarige plan:

- iedere betrokkene op de hoogte brengen van wat het ERK is en kan;
- ontwikkeling van fijnmaziger tussenniveaus, bijgaand toetsmateriaal en handreikingen voor de beoordeling van leerlingen;
- ontwikkeling samen met docenten van voorbeeldmateriaal en exemplarische werkwijzen;
- een uitgebreid traject van ondersteuning en scholing;
- samenwerking met alle betrokkenen, met inbegrip van de educatieve uitgevers.

Onlangs heb ik mijn fiat gegeven voor uitvoering van dit driejarige plan. Het wordt als bijlage bij deze rapportage meegezonden. Ik verwijs in dit verband naar de aanbeveling in het rapport van de Commissie Dijsselbloem om in internationaal verband te komen tot objectief vergelijkbare standaarden, zoals de reeds ontwikkelde voor taalvaardigheid.¹⁴ Met deze actie voldoe ik ook aan wat de Onderwijsraad schrijft in zijn recente advies aan de Tweede Kamer, namelijk dat vervolgsbeleid voor vreemde talen zich zou moeten concentreren op verdere invoering van het ERK.¹⁵

Europees Taalportfolio en Europass

In opdracht van OCW ontwikkelde een consortium onder regie van het NaB-MVT een digitale variant van het Europees Taalportfolio, waarmee een ieder zijn of haar vorderingen met het leren van vreemde talen kan bijhouden. Deze variant werd beproefd op een twintigtal scholen. In 2007 accrediteerde de validatiecommissie van de Raad van Europa het Nederlandse ontwerp. Van die zijde ontving Nederland veel lovende woorden. Het portfolio kent op dit moment ruim 35.000 geregistreeerde gebruikers. Die gebruikers, zo bleek uit een enquête, tonen zich over het algemeen zeer tevreden, onder meer over de leerzame activiteiten waarnaar wordt verwezen. Intussen is ook een Engelstalige versie van dit portfolio ontwikkeld, van belang voor het tweetalig onderwijs Engels en voor bevordering van gebruik Engels in de reguliere lessen.¹⁶ OCW heeft tot en met het overgangsjaar 2007-2008 bijgedragen aan de kosten voor hosting. Inmiddels hebben educatieve uitgevers interesse getoond voor instandhouding van de website. Met een van hen konden hierover al afspraken worden gemaakt. Met drie andere uitgevers zijn nog gesprekken gaande.

---

¹² Zie bijvoorbeeld Beeker, A., A. Corda, D. Fasoglio en E. van Nieuwenhoven: Vroege Vogels – Europees Taalportfolio en Europees Referentiekader: praktijkervaringen van pioniers. SLO/Expertisecentrum MVT, Enschede/Leiden, 2008.

¹³ NaB-MVT, in samenwerking met Levende Talen en CEVO: Samen aan het wERK – Plan voor een geïntegreerde aanpak van het ERK voor MVT. NaB-MVT, Enschede, 2008.

¹⁴ Commissie Parlementair Onderzoek Onderwijsvernieuwingen: Tijd voor Onderwijs – Eindrapport, blz. 147. Sdu Uitgevers, 's-Gravenhage, 2008.

¹⁵ Onderwijsraad: Vreemde talen in het onderwijs – Advies uitgebracht aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, blz. 9. Onderwijsraad, Den Haag, 2008.

¹⁶ Zie www.europeestaalportfolio.nl.

Een in termen van het ERK gegoten taalpaspoort maakt deel uit van Europass, waarmee Europese burgers hun kennis en vaardigheden op uniforme wijze kunnen vastleggen.¹⁷ Bovengenoemd Europees Taalportfolio heeft inmiddels een link met dit taalpaspoort.

Europass is nu erg gericht op het beroepsleven (werk en solliciteren). Onderzocht wordt of en hoe Europass bruikbaar kan worden voor leerlingen.

4b Stimulansen voor het talenonderwijs, met accent op talen buurlanden

Versterking vroeg vreemdetalenonderwijs en buurtalenonderwijs

LinQ heet het project voor introductie van Duits en Frans in het primair onderwijs en versterking van Duits en Frans in het voortgezet onderwijs. Het Europees Platform (EP), de Talenacademie Nederland (TAN) en het CPS begeleiden tezamen de veertig deelnemende scholen (twintig in het vo, twintig in het vo, in beide onderwijssectoren tien voor elke taal).

Dit project is van begin af aan opgezet als een project van, voor en door scholen. In het eerste projectjaar mochten de scholen experimenteren met zelf gekozen materialen en werkwijzen, in het tweede projectjaar werd hen verzocht hieruit lessen te trekken om in het derde jaar toe te werken naar een meer voorbeeldmatige aanpak.¹⁸ Eind 2008 verschijnt een handleiding voor hoe Frans en Duits in het vo kunnen worden geïntroduceerd. Ook verschijnt dan een plan van aanpak voor versterking van Frans en Duits in het voortgezet onderwijs, dat op alle scholen die dat wensen, kan worden gebruikt. Intussen kunnen al wel enkele saillante bevindingen uit een eerste flankerend onderzoek¹⁹ worden gemeld:

- docenten en leerlingen zijn erg enthousiast, vooral over het werken met authentieke taaluitingen;
- de doeltaal wordt als voertaal veel intensiever gebruikt, met name door docenten;
- de taalontwikkeling van de vo-leerlingen is volgens de docenten duidelijk vooruitgegaan, vooral hun vermogen om authentieke gesproken taal te begrijpen en hun vlotheid van spreken (gegevens om deze leerresultaten te vergelijken met die in het reguliere talenonderwijs zijn nog niet beschikbaar);
- de aanpak lijkt te werken voor zowel bovengemiddelde als voor taalzwakkere leerlingen;
- het project droeg bij aan de professionalisering van de docenten (vloetter spreken van de taal, zich eigen maken nieuwe didactiek, ontdekken nog onbekende culturele aspecten);
- werken voor een internationaal erkend aanvullend certificaat²⁰ was stimulerend en leerzaam volgens zowel de docenten als leerlingen in het vo.

Een eindrapportage verwacht ik dit najaar. Dan zie ik of dit project dient te worden voortgezet. Het vroeg vreemdetalenonderwijs op de basisschool verdient hier aparte aandacht. De laatste jaren heeft dit zich op vrijwillige basis enorm uitgebreid, vooral Engels kent een sterke groei.²¹ Het Europees

---

¹⁷ Zie www.europass.nl.

¹⁸ Door samenwerking van SLO en enkele LinQ-scholen verscheen van de hand van Heebing, S. en J. Canton: *Le français en salle de classe*. SLO, Enschede, 2007.

¹⁹ Tanner, R. en R. de Graaff: *Flankerend onderzoek LinQ-project 2006-2007 – Versterking Frans en Duits in het primair en voortgezet onderwijs*. IVLOS, Universiteit Utrecht, 2007.

²⁰ Vanaf 2005 konden leerlingen deelnemen aan DELF-examens voor Frans en Goethe-examens voor Duits, die beide een koppeling met het ERK hebben. Inmiddels hebben bijna duizend leerlingen deelgenomen aan de DELF-examens. Aan de Goethe-examens namen sinds 2006 ruim dertienhonderd leerlingen deel. Bij beide getallen betreft het totaalcijfers (niet alleen leerlingen van LinQ-scholen).

Platform ondersteunt de scholen daarbij. Dat gebeurt door het organiseren van netwerkbijeenkomsten voor startende en gevorderde scholen, de ontwikkeling van een standaard, samenwerking met lerarenopleidingen voor de ontwikkeling van initiële en nascholingscursussen en dergelijke.

Vreemde talen in de basisberoepsgerichte leerweg

Met de herziening van de onderbouw vo is besloten dat voor leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg het volgen van een tweede vreemde taal niet langer verplicht is. Bestaande leergangen en didactiek zijn vaak ook niet echt toegesneden op deze praktisch ingestelde leerlingen. OCW heeft daarom het CPS verzocht om in samenwerking met Levende Talen en de projectgroep Onderbouw-VO voorbeelden van goed talenonderwijs voor bbl-leerlingen te verzamelen, ontwikkelen en verspreiden. Dit gebeurde in het project 'MVT in de BBL: Echt wel!'. De resultaten zijn verzameld in een map die eind 2007 op de landelijke studiedag van Levende Talen werd gepresenteerd. Voor de verspreiding ervan worden dit jaar regionale bijeenkomsten georganiseerd door de scholen en hun leerlingen die aan het project meewerkten.

Spreek- en gespreksvaardigheid in havo/vwo en taalverwerving via internationale uitwisseling

Binnen het hiervoor genoemde Masterplan ERK zal APS extra aandacht besteden aan de organisatie van spreek- en gespreksvaardigheid in havo/vwo (dit mede in vervolg op de conclusies van het in het activiteitenprogramma genoemde GION-onderzoek 'Aiming for the Stars'). Hiermee kom ik ook tegemoet aan een eerdere constatering van de inspectie dat het oefenen van deze vaardigheid meer aandacht behoeft.²²

Verder zal CPS een scala aan opdrachten op verschillende niveaus ontwikkelen voor het inbouwen van taalopdrachten binnen uitwisselingsprogramma's.

Duitse taal in het derde Duitslandprogramma

Het aangekondigde onderzoek naar de beleving door leerlingen van onderwijs Duits gaat door omstandigheden pas in het najaar 2008 van start.

4c Versterking vreemdetalenonderwijs in samenwerking met het onderwijsveld

Werkplaats Talen

In dit door het NaB-MVT geregisseerde meerjarige traject konden betrokkenen een beroep doen op aanvullende subsidiëring van door hen voorgestelde projecten. Door uitgebreide publiciteit met een sterk beeldmerk, speciaal hiervoor georganiseerde conferenties en de expertise van de projectgroepleden en hun organisaties lukte het om ruim veertig projectaanvragen uit te lokken. De helft daarvan werd gehonoreerd en uitgevoerd. De projecten besloegen vrijwel alle sectoren van het onderwijs, besteedden aandacht aan verschillende talen en hadden betrekking op uiteenlopende facetten van het talenonderwijs, zoals vroeg vreemdetalenonderwijs, doorlopende leerlijnen, versterking spreek- en luistervaardigheid, ondersteuning door nieuwe media en dergelijke. De projecten presenteerden zich in november 2006 tijdens een slotmanifestatie, die was geïntegreerd in de jaarlijkse landelijke studiedag van Levende Talen. Om de resultaten zoveel mogelijk onder de

---

²¹ Op 1 augustus 2008 boden 144 scholen vroeg Engels aan (een verdrievoudiging binnen drie jaar), merendeels vanaf groep 1. Daarnaast boden 22 scholen vroeg Frans, 17 vroeg Duits en 8 scholen vroeg Spaans aan, dit laatste op experimentele basis.

²² Inspectie van het Onderwijs: Onderwijsverslag 2003/2004, blz. 235-236. Utrecht, 2005.

aandacht van de doelgroep te brengen is samen met de docentenvereniging een special van Levende Talen Magazine uitgebracht.²³ Die is in een oplage van 17.500 exemplaren verspreid onder talendocenten (ook buiten de vereniging).

Aparte vermelding verdient de wedstrijd waarin betrokkenen werden uitgedaagd om goede suggesties te geven voor gespreksvaardigheidstraining. In een publicatie met cd-rom werden de beste lesideeën gebundeld.²⁴ Hier was veel vraag naar, uiteindelijk ontvingen enkele duizenden docenten dit ideeënboekje.

Concluderend kunnen we stellen dat de strategie om via bewustwordingsbijeenkomsten initiatieven vanaf de werkvloer te laten ontstaan, heeft gewerkt. Deze aanpak heeft een hoeveelheid ideeën en resultaten opgeleverd waarmee talendocenten en betrokken organisaties verder aan de slag kunnen.

4d Docenten en hun professionalisering

Versterking lerarenopleidingen

Voorjaar 2008 bracht de inspectie op mijn verzoek tussentijds verslag uit over de Beleidsagenda Lerarenopleidingen 2005-2008.²⁵ De inspectie concludeert dat deze agenda voor alle lerarenopleidingen een kwaliteitsimpuls heeft gevormd, maar dat er wel verschillen zijn in de mate waarin deze zijn doorgevoerd in de drie betrokken typen opleidingen: de pabo's, de tweedegraads opleidingen en de universitaire lerarenopleidingen, over welke laatste de inspectie het positiefst oordeelt. Expliciet meldt de inspectie dat het noodzakelijk is dat de vakkennis en toetsing daarvan op termijn meer aandacht krijgen. Dit bevestigt de plannen uit het Actieplan LeerKracht van Nederland om te werken aan gezamenlijke eindtermen en –toetsen/examens voor de lerarenopleidingen. In de kwaliteitsagenda voor het opleiden van leraren wordt dit nader uitgewerkt. Alle lerarenopleidingen zullen de vereiste kennis vastleggen in een kennisbasis voor alle vakgebieden. Van daaruit worden gezamenlijke eindtermen en -toetsen en examens ontwikkeld.

Eind 2006 ontving de Universiteit Leiden van OCW voor de periode 2007-2009 subsidie voor oprichting van een Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen (MVT). Doel van het expertisecentrum is het inventariseren, ontsluiten en ontwikkelen van expertise op het gebied van het onderwijs in de moderne vreemde talen en het overdragen van die expertise aan taaldocenten, scholen en lerarenopleiders. Daarbij opereert het centrum in overleg en samenwerking met alle betrokkenen: scholen en lerarenopleidingen, ho-instellingen en universiteiten, vakvereniging en organisaties met speciale expertise.

In het kader van Werkplaats Talen (zie hiervoor) werkten NaB-MVT en de drie platforms van lerarenopleiders van Levende Talen samen ter versterking van de gemeenschappelijke kennisbasis van lerarenopleiders. Aan een eerste conferentie over zin en onzin van grammatica namen najaar 2006 circa vijftig lerarenopleiders deel. Deze vormde de opmaat voor een proces dat moet leiden tot een 'community of practice'. Na beëindiging van Werkplaats Talen speelt het Expertisecentrum MVT een coördinerende rol in de verdere organisatie van workshops. Najaar 2007 werd een bijeenkomst

---

²³ Zie in Levende Talen Magazine van maart 2007 (jaargang 94/2) de special over Werkplaats Talen, blz. 25-86.

²⁴ Richters, J., S. de Boer en C. Broeijer: Waar praten we over? 26 Lesideeën voor gespreksvaardigheid in moderne vreemde talen. NaB-MVT, Enschede, 2007.

²⁵ Inspectie van het Onderwijs: Monitor Beleidsagenda Lerarenopleidingen 2005-2008. Utrecht, 2008. Te vinden via www.onderwijsinspectie.nl.

georganiseerd rond werken met het ERK, medio 2008 vond een vervolgconferentie plaats over de eerste resultaten van werken met het ERK.²⁶

Inzetten van 'native speakers'

In het Nederlands activiteitenprogramma werd aandacht besteed aan een aantal speciale trajecten voor de inzet van native speakers, die 'Van assistent tot docent Frans' en 'Van Assistent tot docent Duits'. Beide waren erop gericht in een tijdsbestek van twee jaar tien moedertaalsprekers Duits en Frans via een assistent-docentschap op te leiden tot eerstegraads leraar.

Het traject 'Van assistent tot docent Duits' draait uitstekend en voldoet aan het streven dat circa driekwart van de assistenten uiteindelijk een aanstelling als eerstegraads docent krijgt. Dit project wordt dan ook gecontinueerd, mede vanwege de verwachting dat de voorziening in vacatures voor Duits een groot knelpunt gaat vormen.²⁷

Bij uitvoering van het traject 'Van assistent tot docent Frans' bleek de behoefte aan eerstegraads docenten minder groot te zijn dan aanvankelijk gedacht. Maar de roep om assistentie van native speakers (vanuit de tweedegraads lerarenopleidingen en vo-scholen met intensiveringsprogramma's) hield aan. Daarom is het traject 'Van assistent tot docent Frans' omgezet in een traject 'Taalassistenten Frans', waarbij 22 taalassistenten jaarlijks aan een Nederlandse onderwijsinstelling worden verbonden. Deels gebeurt dit op wederkerige basis met (Noord-)Frankrijk en Wallonië (daar stelt men assistenten Nederlands aan).

In navolging van bovengenoemd succesvol traject 'Van Assistent tot Docent Duits' is de afgelopen jaren gestart met een vergelijkbaar traject voor het tweedegraadsgebied. Gezien de minder grote belangstelling hiervoor en een gebleken behoefte aan opleiding van tweedegraads docenten Frans is dit traject omgevormd tot een traject 'Van Assistent tot Docent Duits en Frans tweedegraads'.

Professionalisering docenten

Per 1 augustus 2006 zijn de bekwaamheidseisen voor leraren po, vo/bve en vho in werking getreden.²⁸ Die geven in algemene zin aan wat een leraar moet kennen en kunnen om zijn beroep goed te kunnen uitoefenen. Zij zijn koersbepalend voor de opleiding en voor het onderhouden van de bekwaamheid tijdens de loopbaan. Voor dat laatste of voor de verwerving van aanvullende competenties kan een beroep worden gedaan op de middelen uit het Convenant professionalisering en begeleiding van onderwijspersoneel in het primair en voortgezet onderwijs, dat in 2006 door OCW met de werkgevers- en werknemersorganisaties in het onderwijs is gesloten.

Met subsidie van OCW heeft het IVLOS, Interfacultair Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievaardigheden van de Universiteit Utrecht, in opdracht en met medewerking van Levende Talen beroepsstandaarden en een registratieprocedure voor talendocenten ontwikkeld. De opdracht betrof de beantwoording van de volgende onderzoeksvraag: 'Waaraan moeten vakspecifieke beroepsstandaarden voor talendocenten voldoen, uitgaande en voortbouwend op de SBL-competenties, en hoe kunnen zij worden geïmplementeerd en leiden tot een registratie- en nascholingstraject'. Het eindrapport kwam medio 2008 uit.²⁹

---

²⁶ Voor deze en andere activiteiten van het Expertisecentrum Moderne Vreemde Talen zie www.letteren.leidenuniv.nl/expertisecentrum-mvt/.

²⁷ Ministerie van OCW: Nota Werken in het Onderwijs 2008, blz. 16. Den Haag, 2007.

²⁸ Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Staatsblad, Jaargang 2005, nr. 460.

²⁹ Graaff, R. de, redacteur: Beroepsstandaarden en Registratie in Taalonderwijs – Eindrapportage BiT-project. IVLOS UU, Utrecht, 2008.

Levende Talen gaat door met de resultaten van dit zogenoemde BiT-project. Een van de uitgangspunten van de voorgestane registratieprocedure is dat deze de docenten meer zeggenschap moet geven over hun professionalisering, met ruimere mogelijkheden voor ontwikkeling van vakspecifieke bekwaamheden. De vereniging heeft een vervolgproject ingediend bij SBL om de resultaten van het project te beproeven in de praktijk.

Het CINOP heeft met subsidie van OCW veel activiteiten verricht voor de professionalisering van docenten werkzaam in het mbo. Het bracht een kleurrijke publicatie uit, waarin goede praktijken werden samengevat in een beschrijving van een ideaaltypische mbo-instelling.³⁰ Al snel was een tweede druk nodig. Het CINOP heeft ook onderzoek uitgevoerd naar de overtuigingen en het handelen van docenten die op een innoverende manier bezig zijn met talenonderwijs.³¹ Voor het beoordelen en examineren van taalvaardigheid werden twee conferenties georganiseerd, een landelijke gericht op beoordeling in het mbo, en (in samenwerking met anderen) een Europese, over het beoordelen in een professionele context. De uitkomsten en aanbevelingen zijn samengevat in een publicatie.³²

Sinds 2004 is CINOP organisator en voorzitter van het Platform MVT-beleid, waarvan ongeveer de helft van de roc's lid is. Drie maal per jaar komt dit bijeen voor een mini-conferentie van een dag.

Samenwerking met beroepsgroep

De samenwerking met de in Levende Talen georganiseerde beroepsgroep is, zoals ook al uit het voorgaande kan worden opgemaakt, de laatste jaren geïntensiveerd. Die kwam en komt tot uiting bij projecten en activiteiten als Werkplaats Talen, versterking van de lerarenopleidingen, ondersteuning van het BiT-project en recent het Masterplan ERK, dat door alle secties vreemde talen van de vereniging wordt onderschreven.

Tijdens de jaarlijkse studiedag van Levende Talen komt die samenwerking zichtbaar tot uiting, onder meer in het aanbod van workshops.

5. Overige activiteiten

5 a. Piton, programma internationalisering talenonderwijs in Nederland

Binnen dit programma, dat nu onder het programma Bios (Bevordering Internationale Oriëntatie en Samenwerking) valt, ondersteunt het EP het tweetalig onderwijs (tto). Ging het in 2005 nog om 75 scholen (ruim 10 procent) met een tto-afdeling Engels, in het schooljaar 2007-2008 waren dat er al 99 (ruim 15 procent). Nog steeds is er maar één school met een tto-afdeling Duits, hoewel enkele scholen wel interesse tonen. Het netwerk omvat 120 scholen (ook scholen die met tto aan de slag willen). Het kwaliteitstraject, in het activiteitenprogramma al beschreven, is inmiddels geheel ingeburgerd.

In 2005 vond voor het eerst een landelijke tto-dag plaats, waaraan zo'n 500 docenten deelnamen.

Voortaan zal die ieder anderhalf jaar worden gehouden.

Het EP maakt deel uit van een Europees netwerk voor CLIL (Content and Language Integrated Learning, de Europese term voor tto), zodat Nederlandse scholen kunnen profiteren van interessante ontwikkelingen elders.

---

³⁰ Van Kleef, A. en M. Driessen: Da's andere taal. CINOP, 's-Hertogenbosch, 2006.

³¹ Driessen, M., A. van Kleef en M. Jongerius: Balanceren tussen oud en nieuw – Taaldocenten over competentiegericht talen leren. CINOP, 's-Hertogenbosch, 2007.

³² Driessen, M., A. van Kleef en A. Fitzpatrick: Talen toetsen – Van taalcompetentieprofielen naar bewijzen van bekwaamheid. CINOP, 's-Hertogenbosch, 2007.

Hoewel de meerwaarde van tto niet wordt betwijfeld, is er behoefte aan nader onderzoek naar de effecten van tto. Met steun van het departement en het EP is de Universiteit van Groningen hiermee gestart. Resultaten worden niet eerder dan in 2010 verwacht.

5b ICT in het talenonderwijs

Tot 2006 heeft het NaB-MVT met subsidie van OCW gefungeerd als Expertisecentrum ICT & Moderne Vreemde Talen. In dit verband heeft het een werkconferentie georganiseerd voor talendocenten uit Nederland en België die ict al jaren toepassen in hun onderwijs en op ict-gebied een voortrekkersrol vervullen. Met een publicatie³³ zijn de interessantste toepassingen aan talendocenten en alle eerste- en tweedegraads opleiders ter beschikking gesteld.

In het kader van Werkplaats Talen liepen projecten met benutting van deze technologie, waarbij die voor het oefenen van spreek- en luistervaardigheid via het web speciale vermelding verdienen.

Voor de zogenoemde TalenQuests (on-line taakgerichte opdrachten) is een speciale site ontwikkeld.³⁴ Een consortium van instellingen beoordeelt de aangemelde TalenQuests en zorgt voor de verdere ontwikkeling van het didactisch concept.

De activiteiten die het NaB-MVT op dit terrein verrichtte zijn inmiddels overgedragen aan het al eerder genoemde Expertisecentrum MVT, verbonden aan het ICLON van de Universiteit Leiden. Daarmee wordt de continuïteit van deze activiteiten gewaarborgd.

5c Bevordering taaldiversiteit

Ontwikkeling leermiddelen

De afgelopen jaren zijn met subsidie van OCW door APS en CPS leergangen ontwikkeld voor Arabisch en Turks, speciaal toegesneden op het vmbo. In 2007 zijn de eerste twee delen op de markt verschenen. Met deze publicatie is het aanbod van leergangen Arabisch en Turks voor alle sectoren van het vo compleet.

Omdat het aantal scholen dat Chinees aanbiedt sterk groeit, heeft het ministerie eind vorig jaar positief beslist op een verzoek van de Universiteit Leiden om bescheiden cofinanciering van een methode Chinees voor het voortgezet onderwijs. Deze is in juni 2008 verschenen.

Ondersteuning nieuwe schooltalen

Op verzoek van OCW ontwikkelde CPS, in samenspraak met landelijke minderhedenorganisaties, de brochure 'Nieuwe moderne vreemde talen in het voortgezet onderwijs'.³⁵ Hierin wordt aan ouders van migrantenkinderen uitgelegd welke mogelijkheden er voor hun kinderen bestaan om in het voortgezet onderwijs de 'eigen' taal te leren. Het gaat hierbij met name om de talen Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks. De brochure is goed ontvangen door zowel ouders als scholen en heeft van de zijde van ouders al vragen om ondersteuning bij het benaderen van scholen opgeleverd.

Vanwege de enorme belangstelling voor Chinees als schoolvak hebben het ICLON en de Letterenfaculteit van de Universiteit Leiden in het voorjaar van 2006 hierover een eerste informatieve

---

³³ Corda, A. en J. Daniëls (redactie): ICT-pioniers in het talenonderwijs – ICT-pioniers: docenten vreemde talen die ICT toepassen in het onderwijs – Verslag van de werkconferentie Arnhem, 25-26 november 2005. NaB-MVT, Enschede, 2006.

³⁴ Zie <http://webquest.kennisnet.nl/talenquest>.

³⁵ Platform Nieuwe Schooltalen CPS: Nieuwe moderne vreemde talen in het voortgezet onderwijs – Informatie voor ouders over Arabisch, Chinees, Italiaans, Russisch, Spaans en Turks in het voortgezet onderwijs. CPS, Amersfoort, 2006.

conferentie georganiseerd. Op het ogenblik zijn er zo'n vijftig scholen die Chinees op enigerlei wijze aanbieden. Begin 2007 gaf ik een gymnasium toestemming om Chinees als examenvak aan te bieden. In 2007 is een veldaanvraag ingediend voor de ontwikkeling van een landelijk leerplan Chinees. SLO en betrokken instellingen werken nu aan dit leerplan, dat er eind 2008 moet liggen. Het Expertisecentrum MVT stimuleert uitwisseling van informatie onder scholen en docenten Chinees door netwerken te ondersteunen en studiedagen te organiseren. Ook voor de andere nieuwe schooltalen is het centrum actief.

In 2007 is CPS met een schoolbestuur in Utrecht gestart met een experiment dat de titel Talenacademie kreeg. De bedoeling is het scholen mogelijk te maken om gezamenlijk een of meer nieuwe schooltalen aan te bieden. Dit gebeurt dan via een combinatie van direct onderwijs en afstandsonderwijs met behulp van een elektronische leeromgeving. Op deze manier kan het voor scholen, ook als de aantallen leerlingen niet zo groot zijn, toch lonend zijn om deze vakken aan te bieden. Er wordt onderzocht wat de effecten van dit onderwijs zijn in vergelijking met 'regulier' onderwijs.

5d Een taalvriendelijke omgeving

Europese Dag van de Talen

Evenals in andere Europese landen vindt ook in Nederland sinds 2001 jaarlijks deze dag plaats. Het door het EP hiervoor ontworpen stramien is hetzelfde gebleven. Naast activiteiten in de scholen - de ideeënboekjes hiervoor vinden nog steeds veel aftrek - vindt er jaarlijks minimaal één groot evenement plaats (zie hiervoor ook het activiteitenprogramma). In 2006 ging het om een bijzonder geslaagd evenement, een grote conferentie over Engels in het basisonderwijs. Hoewel enkele honderden belangstellenden hieraan konden deelnemen, moesten velen worden teleurgesteld. Tastbaar resultaat was de veelgeprezen conferentiebundel 'Early English: a good start!'³⁶ In 2007 waren er twee evenementen: een samen met de Talenacademie georganiseerde conferentie voor po en vo rond Europees lesmateriaal en een samen met de Bond van Nederlandse Volksuniversiteiten (BNVU) georganiseerde conferentie voor het volwassenenonderwijs, onder meer over het Europees Taalportfolio.

Europese Onderscheiding

Met subsidie van Brussel vindt jaarlijks de uitreiking plaats van Europese onderscheidingen voor innovatief talenonderwijs. Het aantal inzendingen is niet bijzonder groot, maar de kwaliteit vertoont, aldus de jury, een stijgende lijn. Genomineerde projecten presenteren zich op de jaarlijkse studiedag van Levende Talen, zodat de daar aanwezige docenten van die nieuwe ideeën kennis kunnen nemen. Sinds 2006 wordt op verzoek van Brussel ook de verkiezing van de Talendocent van het Jaar georganiseerd.

5e Nederlandse bijdrage aan Europese ontwikkelingen

Ontwikkeling Europees instrumentarium

Het onder leiding van Cito gestarte mede door Brussel gesubsidieerde Europese project rond de verzameling van ankeritems voor moderne vreemde talen heeft inmiddels geresulteerd in een

---

³⁶ Europees Platform in samenwerking met Early Bird, Werkplaats Talen, Vedocep, Levende Talen: Early English: a good start! Europees Platform, Alkmaar, 2006.

eindrapportage³⁷. Daaruit blijkt dat het verzamelen van in alle landen op een zelfde wijze functionerende testitems ingewikkelder is dan tevoren werd bevroed.

CertiLingua

In het voorjaar van 2005 stelde de onderwijsminister van Noordrijn-Westfalen voor om te komen tot een vorm van aanvullend Europees eindexamen voor leerlingen die meer aan internationalisering wilden doen. De Nederlandse minister van Onderwijs sloot zich aan bij dit initiatief en berichtte hierover in de brief aan de Kamer naar aanleiding van het advies van de Onderwijsraad 'Internationale leerwegen en het internationale baccalaureaat'.³⁸

Inmiddels zijn in een aantal Europese landen hiervoor pilots gestart. De pilot richt zich in Nederland in eerste instantie op vwo-leerlingen. Zij kunnen aanvullend op het reguliere Nederlandse examen een CertiLingua *label of excellence* behalen als zij:

- ten minste twee vreemde talen beheersen op minimaal niveau B2 van het ERK;
- ten minste één van die talen hebben gebruikt als werktal (tto of anderstalige modules in ieder geval in de bovenbouw);
- wat betreft kennis en vaardigheden op internationaliseringsterrein niveau 4 halen van het hiervoor ontwikkelde Common Framework for Europe Competence (CEFC).

Uiteindelijk zijn door het EP zeven scholen met al extra ervaring op bovengenoemd terrein geselecteerd voor de tweejarige pilot, die in het najaar van 2007 van start ging. Instellingen als Cito, CEVO en Inspectie adviseren. De deelnemende scholen en ook een flink aantal aspirant-deelnemers zijn erg enthousiast over dit initiatief. Ook hierbij wordt gebruik gemaakt van aanvullende getuigschriften van instellingen als CIEP en Goethe Instituut (zie hiervoor onder 4b).

Disseminatie van Europese ontwikkelingen

Nederland houdt met 33 andere Europese staten het European Centre for Modern Languages (ECML) in stand. Dit in Graz (Oostenrijk) gevestigde en bij de Raad van Europa aangehaakte centrum stimuleert de ontwikkeling en verspreiding van ideeën voor en voorbeelden van succesvol talenonderwijs. De afgelopen jaren heeft opnieuw een ruim aantal Nederlandse afgevaardigden, onder meer lerarenopleiders, hiervan kunnen profiteren. Nederland leidde zelf in het afgesloten meerjarenprogramma een succesvolle workshop over TalenQuests. In het nieuwe programma coördineert een Cito-medewerker een training voor taaltoetsers die zich willen bekwamen in het koppelen van examens aan het ERK.

Nederlandse ondersteuningsinstellingen blijken zich meer en meer internationaal te oriënteren. Zo organiseerde SLO in samenwerking met de Raad van Europa voorjaar 2007 een symposium rond het ERK.

---

³⁷ The EBAFLS Partnership: Building a European Bank of Anchor Items for Foreign Language Skills – EBAFLS – General Report. Cito B.V., Arnhem, 2007.

³⁸ Brief van de minister van OCW over het onderwerp 'Internationale leerwegen en internationaal baccalaureaat' d.d. 7 juli 2006, kenmerk VO/BenB/2006/28277, blz. 7.

BIJLAGE BIJ RAPPORTAGE OVER NEDERLANDS ACTIVITEITENPROGRAMMA MODERNE VREEMDE TALEN

Stand van zaken kwantitatief

In bovenstaande rapportage werden al enkele kwantitatieve ontwikkelingen vermeld (uitbreiding vroeg vreemdetalenonderwijs en tweetalig onderwijs).

Voortgezet onderwijs

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling geschetst in de deelname aan de eindexamens moderne vreemde talen.³⁹ Er blijkt uit dat die deelname zo goed als constant is. De vernieuwingen met ingang van augustus 2007 (met name het afschaffen van de zogenoemde deeltalen in de bovenbouw vwo en havo) komen in deze cijfers nog niet tot uitdrukking.

Tabel 1. Deelneming aan examens moderne vreemde talen 2004-2007 - percentages

VMBO	2004	2005	2006	2007
Engels	98%	98%	98%	98%
Duits	27%	28%	28%	27%
Frans	8%	8%	8%	8%
Spaans	<1%	<1%	<1%	<1%
Overige talen	<1%	<1%	<1%	<1%

HAVO	2004	2005	2006	2007
Engels	100%	100%	100%	100%
Duits 1	46%	45%	45%	44%
Duits 1,2	25%	25%	26%	26%
Frans 1	18%	18%	18%	19%
Frans 1,2	19%	19%	19%	18%
Spaans	2%	2%	2%	2%
Overige talen	<1%	<1%	<1%	<1%

VWO	2004	2005	2006	2007
Engels	100%	100%	100%	100%
Duits 1	79%	78%	78%	78%
Duits 1,2	21%	22%	22%	22%
Frans 1	77%	76%	76%	76%
Frans 1,2	23%	24%	24%	24%
Spaans	2%	3%	3%	3%
Overige talen	<1%	<1%	<1%	<1%

³⁹ Inspectie van het Onderwijs: Examengegevens.

Middelbaar beroepsonderwijs

In opdracht van het ministerie van OCW heeft het Coördinatiepunt Kwalificaties MBO in 2008 een kort onderzoek uitgevoerd naar de verdeling van moderne vreemde talen in de kwalificatiedossiers op de verschillende mbo-niveaus (1 tot en met 4). Het gaat daarbij om taalbeheersing die noodzakelijk is voor het beroep. Uit een eerste analyse van de kwalificatiedossiers (en daarbinnen de uitstroomdifferentiaties) die ten behoeve van schooljaar 2008/2009 zijn vastgesteld (zie tabel 2) is op te maken dat ruim 70 procent van de kwalificatiedossiers (zie tabel 3) in ieder geval één moderne vreemde taal bevat.

Tabel 2: Moderne vreemde talen in kwalificatiedossiers naar uitstroomdifferentiaties - absolute aantallen

Uitstroomdifferentiaties	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4	TOTAAL
Uitstroomdifferentiaties met 0 mvt	23	79	85	17	204
Uitstroomdifferentiaties met 1 of 2 mvt	3	93	146	247	489
	26	172	231	264	693

Tabel 3: Moderne vreemde talen in kwalificatiedossiers naar uitstroomdifferentiaties – percentages

Uitstroomdifferentiaties	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4	TOTAAL
Uitstroomdifferentiaties met 0 mvt	88%	46%	37%	7%	29%
Uitstroomdifferentiaties met 1 of 2 mvt	12%	54%	63%	93%	71%

Het aantal kwalificatiedossiers/uitstroomdifferentiaties met moderne vreemde talen zegt natuurlijk nog niets over het feitelijk aantal deelnemers dat geconfronteerd wordt met een moderne vreemde taal. Afgaand op het aantal ingeschreven deelnemers voor *nieuwe* uitstroomdifferentiaties (bijna 190.000 deelnemers) is een eerste indruk te verkrijgen van hoe de verhoudingen dan liggen.

Tabel 4: Deelnemers in nieuwe uitstroomdifferentiaties naar aanbod moderne vreemde talen – absolute aantallen

Deelnemers experimenten kwalificatiedossiers 2008-2009 (zónder inschrijvingen op algemene nummers)	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4	TOTAAL
Deelnemers met 0 mvt	12873	23788	5343	2074	44078
Deelnemers met 1 of 2 mvt	1721	35568	46282	60384	143955
Totaal deelnemers per niveau	14594	59356	51625	62458	188033

Tabel 5: Deelnemers in nieuwe uitstroombdifferentiaties naar aanbod moderne vreemde talen – in procenten

Deelnemers in nieuwe uitstroombdifferentiaties	niveau 1	niveau 2	niveau 3	niveau 4	TOTAAL
Deelnemers met 0 mvt	88%	40%	10%	3%	23%
Deelnemers met 1 of 2 mvt	12%	60%	90%	97%	77%

Bijna 80 procent van de deelnemers in het mbo dient te voldoen aan de eisen voor 1 of meerdere moderne vreemde talen en krijgt er dus mee te maken in de opleiding. Met name op niveau 1 volgt een flink aantal deelnemers een beroepsopleiding waar geen moderne vreemde taal bij is vereist. Het gaat daarbij ook om een grote groep deelnemers (zo'n 50 procent) die de opleiding AKA (arbeidsmarkt gekwalificeerd assistent) volgt. Het beginniveau van de deelnemers op niveau 1 en de arbeidsmarkteisen op dat niveau roepen de vraag op of op dat niveau wel eisen gesteld zouden moeten worden ten aanzien van een moderne vreemde taal. Een nadere analyse zal worden uitgevoerd om te achterhalen om welk type deelnemers het gaat binnen de niveaus 1 en 2 (verhouding BOL/BBL, techniek, etc.).

Stand van zaken kwalitatief

Sinds 2005 zijn er aanvullende gegevens beschikbaar gekomen.

Voortgezet onderwijs

De koppelingsonderzoeken die door het Cito zijn uitgevoerd voor de talen Duits, Engels en Frans en voor de minder gevolgde talen Arabisch, Russisch, Spaans en Turks hadden tot doel uit te vinden in welke mate de examens de vaardigheden toetsen die in het ERK als relevant bij gegeven ERK-niveaus worden gezien. Het onderzoek wees uit dat de descriptorren van taalcompetenties uit het ERK in grote mate door de examens werden gedekt. Daarnaast is onderzoek gedaan naar het niveau van de examens: kunnen volgens deskundigen relevante uitspraken worden gedaan over het ERK-niveau van examenkandidaten? Uit dat deel van het onderzoek bleek onder andere dat de tekstbegripexamens van vmbo tot vwo op steeds hogere ERK-niveaus de leesvaardigheid van leerlingen meten.

In de onderstaande figuur is aangegeven welke ERK-niveaus de centrale examens Frans, Duits en Engels meten.

Tabel 6. Meting ERK-niveaus in examens voortgezet onderwijs

Centrale examens	Engels	Duits	Frans
Vmbo-bb	A1-A2	A1-A2	niet gemeten *)
Vmbo-kb	A1-B1	A1-B1	A1-A2
Vmbo-gl/tl	A2-B1	A1-B1	A1-A2
Havo	B1-B2	A2-B2	A2-B1
Vwo	B1-B2	B1-B2	A2-B2

*) Frans op bb-niveau is een computergestuurd examen dat niet in de koppelingsprocedure kon worden ingepast.

Middelbaar beroepsonderwijs

Voor het middelbaar beroepsonderwijs beschikken we niet over aan het ERK gerelateerde examenopgaven, maar moeten we vooralsnog uitgaan van de in de nieuwe kwalificatiestructuur vastgelegde taalvaardigheidsniveaus. In onderstaande schema's geven we een globale samenvatting van de uitkomsten van daarnaar door CINOP verricht onderzoek.⁴⁰

Tabel 7. Vaardigheidsniveaus voor de moderne vreemde talen in de taalcompetentieprofielen

Alleen Engels voorgeschreven	Niveau 1 en 2	Niveau 3 en 4
Luisteren	A2/B1	B1
Lezen	A2/B1	B1
Gesprekken voeren	A2/B1	B1
Spreken	A2	A2
Schrijven	A2	A2

Engels én tweede vreemde taal (alleen niveau 3 en 4)	Engels	Tweede vreemde taal
Luisteren	B1	A2
Lezen	B1	A2
Gesprekken voeren	B1	A2
Spreken	A2	A1
Schrijven	A2	A1

Hoger onderwijs

Aan bovenstaande informatie kan voor de universitaire wereld het volgende worden toegevoegd. Een consortium van universiteiten heeft in het kader van een door SURF gesubsidieerd project⁴¹ in 2007 de competentie in het Engels van enkele honderden studenten via Dialang (online) getest. Hoewel de meeste universiteiten C1 vragen als minimaal competentieniveau om aan een Engelstalige master deel te nemen, blijkt dat voor leesvaardigheid iets meer dan de helft van de studenten het vereiste niveau heeft, en voor schrijfvaardigheid een derde.

---

⁴⁰ Driessen, M. en P. Edelenbos: Talen Tellen – Taalcompetentieprofielen in de nieuwe kwalificatiestructuur, bewerking van blz. 24-37. CINOP, 's-Hertogenbosch, 2006.

⁴¹ Zie http://www.intuitproject.nl/uploads/media/Dialang_en_het_Europees_Taalportfolio_AC_01.ppt